Részletek Orcsik Gézáné: Viselettörténet című munkaanyagából
http://www.kepzesevolucioja.hu/dmdocuments/4ap/10_1322_002_101215.pdf (2018.08.30.)

Római viseletek

Öltözetük nagyon hasonlóak a görögökéhez, de más céllal öltözködtek. A rómaiak rangjukat, költséges, fényűző életmódjukat fejezték ki az öltözködésükkel.

Pamutot, gyapjút, lent és drága selymet viseltek, fehérített, natúr vagy színezett változatban, díszítőelemekkel kombinálva, ami egyben a társadalmi helyzetüket is jelezte. Bíborszínű öltözéket csak a császár viselhetett, míg a szenátorok ruháján szegélydíszként engedélyezték a szín viselését.

A nők úgynevezett *tunikát* viseltek, amely földig ért és két darabból, varrással alakítottak ki. Vállukon összekapcsolták és mellük alatt átkötötték. A tunika fölött *stólát* viseltek, amely bő ruhadarab volt. Köpenyként, *pallát*, azaz színes gyapjúkendőt hordtak, ami egyben fejfedő is volt.

A férfiak szintén ujjas, vagy ujjatlan, bokáig érő tunikát viseltek, amelyet csípőjükön övvel a testükhöz fogtak. A bőrcsíkok száma és szélessége a rangjelzésre utalt. A katonák és a szegények rövid tunikát viseltek. Híres volt a római polgárok viselete, a *tóga,* melyet a test magasságánál egyik irányban kétszer, a másik irányban háromszor hosszabb anyagot öltöztető segítségével öltöttek magukra az előírásoknak megfelelően. Szandált mindkét nem viselt, csizmát csak a férfiak hordtak. Kedvelték az ékszereket, melyek nemesfémekből, elefántcsontból, üvegből készültek.

MUNKAANY

5. ábra. Római viseletek[4]

3. A középkor

A középkor elnevezését a reneszánsz gondolkodóknak köszönheti. Az ókor és az újkor közötti századokat sokan kevésbé értékesnek ítélik, ekkor született meg a feudális Európa a rá jellemző egyedi művészettel és kultúrával.

A korai középkor öltözete V–X. század

Megkülönböztetünk vallási, polgári és világi viseleteket, melyeken a keresztény szellemiség és a keleti világ mesébe illő színessége keveredik az öltözetekben. Kedvelt anyagok ebben a korban a len, kender, selyem, pamutvászon, damaszt, brokát. Fényes, keresztszemes keleti mintákkal, fémszálas beszövésekkel, gyöngy, üveg, drágakő rététekkel díszítették a textíliák felületét.

A női öltözetek alapja zártabb formában a római tunika., mely alsó és felső részből állt. Az alsó tunika, zárt nyakú, hosszú ujjú, szűk, lábfejig érő, míg a felső tunika bő, rövid ujjú, térdig vagy bokáig érő tunikát, melyet *dalmatikának is* neveztek. Előkelőséget sugallt a félkörszabású *palást,* mely anyagában és díszítésében gazdag volt.

6. ábra. Justitianus császár és kísérete[5]

A férfiak is tunikát viseltek, amely a társadalomban elfoglalt rangjuk szerint hosszú vagy térdig érő volt. A polgári viseletben a keleti hatásra a tunikához szűk hosszúnadrágot hordtak. Az uralkodói díszruhák egyik legszebb darabja a palást volt, amit az egyik vállon ékszerrel rögzítettek.

A honfoglalás kori magyar viselet

A nők és a férfiak viseletét, azaz az alapanyagot és formát a lovas életmód, a vándorlás és a földrajzi helyzet nagymértékben meghatározta. Az alapanyagok len, kender, brokátselyem, bőr és szőrme voltak. Fém vagy gyöngydíszes nyak és csuklópántos alsóruhát vagy inget hordtak, melyhez csizmát viseltek buggyos nadrággal. Díszes övvel összefogott hosszú ujjú felsőruhájuk a *kaftán* térdig vagy lábszárközépig ért.

7. ábra. Honfoglalás kori magyarok[6]

A magyarok az államalapítás után a keresztény Európa öltözeteihez hasonló viseletben jártak.

Román kori viseletek IX.–XII. század

A ruhákat szabással alakították ki, len, kender, gyapjú, brokát, bársony és selyem alapanyagokból. Az udvari öltözködés kedvelte a vidám színeket. Az öltözködés formája kezdett szétválni a nemek között. Öltözködési rendelettel szabályozták a társadalmi különbségeket.

A női öltözék szabása a tunikáéhoz hasonlított, övvel viselték, általában hosszú ujjú volt és szalagdíszekkel borították. Időközben rövidült és szűkült a felsőruha, ami a nőiességet hangsúlyozta. Ezzel szemben a ruhák ujja egyre hosszabb lett, egészen a csuklóig ért. Kabátként egy anyagdarabot viseltek ékszerrel összefogva.

MUNKAANYAG

A férfiak alapvető ruhadarabjai az alsó és a felsőruha, szűk nadrág és köpeny. A frank viselet szerint az alsóruha hosszú ujjú, övvel viselt ing, a felsőruha térdig érő, tunika jellegű, nyakkivágása kerek vagy szögletes kivágással készült. A nadrág lábfejjel vagy a nélkül készült harisnyaforma, melyet az inghez vagy a nadrághoz erősítettek. A vállon hordott téglalapalakú köpeny fontos ruhadarab volt ebben a korban, hossza, anyaga a társadalmi rang jelzését szolgálta.

8. ábra. Frank viseletek

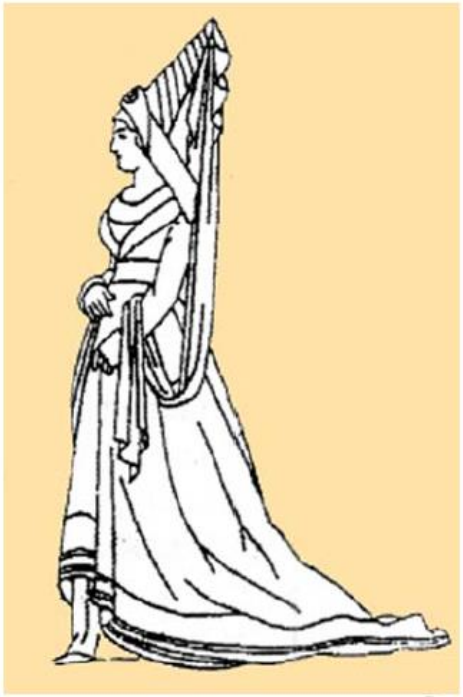
A keresztes háborúkban fontossá váltak a harci öltözetek, melyek gyűrűs vagy sodronyos páncélingek voltak. Az öltözet a fejet és a nyakat is befedte. Szoknyás vagy nadrágos változatban a könyök és térdízületeket védő vértekkel készültek a harci öltözetek.

9. ábra. III. Ottó német-római császár uralkodói öltözete[7]

A gótika viselete XIV.–XVI. század

Az öltözetben is megjelentek az építészetre jellemző nyújtott formák és ragyogó színek. A férfi ruházat már nem hasonlított a női öltözetekre. Szabócéhek alakultak, az új szabás kialakította a *testhezálló* öltözetet. A divatot az utazó énekesek és kereskedők terjesztették. A XIV. században a női felsőruha már két részből szabott, a szoknyarészt, amely dúsan redőzött és uszályos, csípőmagasságban varrták a ruhaderékhoz. Az alsóruha mély, váll felé nyújtott kivágással és szűk, hosszú ujjakkal készült. Az egyre mélyülő karöltő a test formáját láttatni engedte, ezt a megoldást találóan a *"sátán ablakának"* nevezték. A köpenyt egy hosszú, elöl nyitott, övvel viselt, bő ujjú kabát váltotta fel.

10. ábra. Gótikus női viselet[8]

A férfiviseletben az alsóruha inggé rövidült, a nyakrészt gyakran hímzéssel díszítették. A felsőruha szorosan simult a testhez és csípőig ért. A váll és a mellrészt vattázással merevítették, elejét és hátát szegőkkel formázták. Övet illetve szíjat csípőn vagy derékon viseltek. A felsőrész rövidülése a harisnyanadrág– forma kialakítását eredményezte, mivel a szűk harisnyaszárakat ék alakú textíliával dolgozták össze.

A XV. századtól a nadrág elejehasítékának takarására kialakult a *szeméremkupak.*

MUNKAANYAG

11. ábra. Késői gótikus viseletek[9]

4. Újkor XVI–XVIII. század

A reneszánsz viselet

A középkor utolsó századaiba Itáliában alakult ki az új stílus, a *reneszánsz,* azaz az újjászületés. Európában a jelentős városokban nagy ívű fejlődésen ment keresztül a kézműipar, a kereskedelem valamint a bankárok pénzügyi és politikai megerősödése.

Az uralkodók és a jómódú polgárok öltözékében megjelenik az egyéniség szabadsága és a művészetek szeretete. Különbséget tesznek a mindennapok egyszerű ruhái és az ünnepek nagyszerű viseletei között. Az észak-itáliai kereskedővárosok a korabeli divat középpontjává váltak az anyagok széles és színes választékának birtokában.

A már ismert alapanyagok (len, pamut, gyapjú, selyem) mellett megjelentek a vert és varrott csipkék. A ruhákat selyemfonallal, arany és ezüstszállal, drágakövekkel, gyönggyel díszítették. A kézműiparosok a ruházathoz tervezték a mintákat, melyek közül nagyon népszerűek voltak a gyümölcs, virág és indamotívumok. A kedvelt színek narancs, sárga, vörös, kék, zöld, fekete, fehér.

MUNKAANYAG

A női viselet alapja továbbra is a két ruha, kezdetben magasított derékvonalú felsőruha, szögletes vagy íves kivágással. Uszályos szoknyát varrtak a fűzős felsőrészhez, melyeket cserélhető ruhaujjakkal tettek változatossá. Szalagokkal rögzítették a ruhához az ujjakat, ami az alsóing kivillanását tette lehetővé. A ruhaderék a XVI. század elején már ismert volt, a szoknyákat harangosan szabták és hajtásokkal bővítették. Az alsóruha nemes anyagokból készült, mert kilátszott a felső alól. A köpeny viselete továbbra is népszerű volt.

12. ábra. Reneszansz női ruhák[10]

Az itáliai férfiak viselete volt a legnemesebb. Rangtól és kortól függően a zeke magas nyakú vagy ék alakban kivágott, rövid és gombos. A zeke derékig testközeli, övvel derékra szorított, majd hajtásokkal bővült lefelé. Az alját gyakran díszítették szőrme vagy szövött szegéllyel. A férfiak is kedvelték a cserélhető vendégujjakat. A feszes harisnyanadrágot a derekukon lévő övhöz erősítették.